

KUTLU DOĞUM

H A F T A S I

12 - 17 Ekim 1989

PROGRAM

I. AÇILIŞ

12 Ekim 1989 Perşembe, Saat: 13.00
TDV Kocatepe Camii Konferans Salonu

II. MEVLİD

13 Ekim 1989 Cuma, Saat: 14.00.
Yer: M.E.B. Şura Salonu - Beşevler
(Eski Yüksek Öğretmen Okulu Salonu)

III. TARİH İÇİNDE İSLAM

14 Ekim 1989 Cumartesi, Saat: 14.00
Odalar Birliği Salonu Bakanlıklar

IV. TASAVVUF VE İSLAM

14 Ekim 1989 Cumartesi, Saat: 19.30
Türk Ocağı Salonu Saraypazarı

V. KUR'AN-I KERİM

15 Ekim 1989 Pazar, Saat 15.00
Odalar Birliği Salonu Bakanlıklar

VI. İNSAN VARLIĞI KARŞISINDA İSLAM

16 Ekim 1989 Pazartesi, Saat 16.00
Millî Kütüphane Salonu
Bahçelievler San Durak

VII. KAPANIŞ VE DEĞERLENDİRME

17 Ekim 1989 Salı, Saat 15.00
Millî Kütüphane Salonu
Bahçelievler San Durak

● Dr. Halis Albayrak ● Dr. Tayyar Altıkulaç ● Prof.Dr. Hayrani Altıntaş ● Prof.Dr. Meliha Anbarcıoğlu ●
● Prof.Dr. Orhan Arslan ● Beşir Ayyazoğlu ● Yavuz Bahadır ● Prof.Dr. Süleyman Hayri Bolay ● Prof.Dr. Yüksel Bozer ●
● Prof.Dr. İsmail Cerrahoğlu ● Prof.Dr. Esat Coşan ● Prof.Dr. Mustafa Fayda ● Ayvaz Gökdemir ● Ergun Göze ● Halit Güler ●
● S. Ahmet Güner ● Ahmet Gürtaş ● Prof.Dr. Abdurrahman Güzel ● Prof.Dr. Mehmet Hatipoğlu ● Ahmet Kabaklı ●
● Fehmi Kuru ● Nevzat Kösoğlu ● Hamdi Mert ● Dr. Haluk Nurbaki ● Prof.Dr. Ahmet Yaşar Ocak ● Acar Okan ●
● Prof.Dr. Necati Öner ● Afila Özdar ● Doç.Dr. Yaşar Nuri Öztürk ● Prof.Dr. Sedat Topçu ● Mümtaz'er Türköne ●
● Ekrem Üçyiğit ● Yakup Üstün ● Prof.Dr. Mustafa Said Yazıcıoğlu ● Prof.Dr. Bahaeddin Yediyıldız ● Namik Kemal Zeybek ●
KUR'AN-I KERİM TİLAVETİ : ● Dr. Tayyar ALTIKULAÇ ● Dr. Halis ALBAYRAK ŞİRLER : ● Yavuz Bülent BAKİLER MEVLİD KIRAATI : ● İsmail Coşar

T Ü R K İ Y E
D İ Y A N E T V A K F I

Muhterem misafirler, Tertip Komitesi'nce bu programda benim konuşmam için plalanan konunun başlığı "Kitabımız Kur'ân"dır. Bu başlığın akla getireceği ilk sorunun "Kur'ân nedir?" olacağını dikkate alarak sınırlı zaman içerisinde bu soruya bir ölçüde ve bazı yönleriyle de olsa açıklık kazandırmaya çalışacağım.

İslâm alimleri Kur'ân-ı Kerim'i tarif ederken bellibaşlı beş vasfına işaret etmişlerdir:

Bunlardan birisi onun müciz, yani bir benzerini beşerin ortaya koyamayacağı bir kelâm oluşudur.

Diğer bir vasfı onu yalnız vahyedilmekte ve hafızalarda saklanarak, ezberlenerek nesillerden nesillere aktarılmakla kalmayan, aynı zamanda mushaflarda yazılı olarak ilk asırdan günümüze kadar gelmiş bir kitab-ı mübîn oluşudur.

Onun diğer bir vasfı, bu naklinin yani nübüvvet pınarından fışkırdığı berraklığıyla günümüze kadar ulaşması keyfiyetinin, tevatür yoluyla olmasıdır.

Onun bir başka vasfı elfâzıyla ibadet edilmesidir.

Onun bir başka vasfı münzel olmasıdır. Yani, Cenâb-ı Hak tarafından vahiy yoluyla Hz. Peygamber'e gönderilmiş bulunmasıdır.

Ben burada bu beş vasıftan birbiriyle yakından ilgili olan ve sanıyorum hepimizin daha çok ve öncelikle bilmeye ihtiyacımız bulunan "mushaflarda yazılı olması" ve "tevatüren günümüze ulaşması" noktaları üzerinde durmak istiyorum. Çok sınırlı zaman içinde ancak bu konularda özet bir bilgi sunmanın mümkün olabileceğini düşünüyorum.

Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerim, bildiğiniz gibi 23 yıllık peygamberliği süresince Cenab-ı Peygamber (s.a.s)'e peyder pey nazil olmuştur. İnzâl olunan âyet-i kerîmeler Hz. Peygamber tarafından tanzif edilen vahiy kâtiplerince anında yazılmıştır. Bu durum, kitabımızın tarihinde önemli bir olaydır. Bir âyet-i kerime aynı zamanda muhtelif kâtipler tarafından da yazılmıştır. Dört halife başta olmak üzere Übeyy b. Kâ'b, Halid b. Velid, Sâbit b. Kays, Zeyd b. Sâbit gibi ashabın ileri gelenleri vahiy katipliği görevini yapmış kimselerdir.

Demek ki Kur'ân tarihi ile ilgili olarak bilmemiz gereken çok önemli nokta, indirilen âyetlerin görevli vahiy katipleri tarafından derhal yazıya dökülmüş olmasıdır. Bununla kalmamış, indirilen âyetler ashâb tarafından süratle ezberlenmiş ve okunmuştur. Hz. Peygamber'in hayatı boyunca bu uygulama böyle devam etmiştir. Yazılışı ihmal edilen herhangi bir âyet sözkonusu değildir. Bu yazı malzemesi Cenâb-ı Peygamber (s.a.s.)'in manevî himayesinde korunmuştur.

Onun ebediyete irtihalinden sonra, hemen ilk yıl içerisinde meydana gelen bazı olaylar, irtidat olayları, savaşlar ve bu vesileyle Kur'ân-ı Kerim'i ezbere bilen sahabilerin şehid olmaları, Kur'ân'ın geleceği hakkında bazı endişeleri gündeme getirmiştir. Nihayet Hz. Ömer'in bu konudaki ikazını dikkate alan Halife Ebu Bekir, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in irtihalini takip eden ilk yıl içerisinde Kur'ân-ı Kerim'i hilâfet makamınca yapılacak bir çalışmayla, iki kapak arasında toplamayı ve resmî bir mushaf haline getirmeyi kararlaştırmıştır. Bu kararın gereği büyük bir dikkat ve titizlikle yerine getirilmiş; bu iş için de Hz. Peygamber'in vahiy kâtibi, aynı zamanda Efendimizin irtihalinden önceki son Ramazan ayında, Cibril'in Kur'ân-ı Kerim'i Hz. Peygamber'e, Hz. Peygamber'in de tekrar Cibril'e karşılıklı okumaları (mukabeleleri) hadisesinde hazır bulunmuş olan Zeyd b. Sâbit tanzif edilmiştir. Başta Hz. Ömer olmak üzere diğer sahabiler de kendisine yardımcı olmuştur.

Oldukça dikkat çekici yanları bulunan bu çalışma üzerinde bir iki cümleyle durmak istiyorum. Zeyd b. Sâbit Kur'ân-ı Kerim'i iki kapak arasında resmî bir mushaf haline getirme çalışmalarını sürdürürken, sanki Kur'ân-ı Kerim'i ezbere bilmiyormuş ve Hz. Peygamber'den tevarüs edilen resmî vahiy malzemeleri elde yokmuş gibi hareket etmiş ve kimin elinde ne varsa, Kur'ân-ı Kerim ayeti, sûresi olarak kim ne biliyorsa getirmesini istemiştir. Yani bu çalışmaya bütün ashâbın iştiraki arzu edilmiş ve çalışmanın herkesin gözü önünde cereyan etmesinde yarar görülmüştür. Nitekim iş böyle yürütülmüş, hatta bununla da iktifa edilmeyerek, "Ben şu sûreyi veya şu âyeti bizzat Resulullah'tan duydum, ondan öğrendim" diyen, bu vahiy malzemelerini getirenlerden, bunun doğru olduğuna dair iki de şahit istenmiştir. Çalışma tamamlanınca da ashâbın onayına sunulmuştur.

İşin bu safhası ile ilgili olarak hepimiz için en büyük saadet, huzur ve itminan vesilesi sayacağımız bir nokta şudur ki, ashaptan hiç kimse çıkıp herkesin gözü önünde cereyan eden bu çalışma sonunda, "şöyle bir ayet de vardı, Hz. Peygamber bunu okurdu, halbuki bunu buraya yazmamışsınız" veya "Ben Resûlullah'la senelerce beraber oldum, onun hizmetinde bulundum. Vahiy olarak ne geldiyse hepsinin şahidiyim, ama şöyle bir şeyi siz âyet olmadığı halde âyet diye burada yazmışsınız" veya "evet bu yazdıklarınız doğru da, şu âyet-i kerimde şöyle bir yanlışlık yapmışsınız" gibi bir iddiayı ileri süren hiçbir sahâbi çıkmamıştır. Böylesine titiz ve herkesin önünde cereyan eden çalışma sonunda Kitab-ı Mübin iki kapak arasına alınmış, hilâfet makamına teslim edilmiştir.

Hz. Ömer zamanında Kur'ân-ı Kerim'in daha çok tedris faaliyetinin yoğunlaştırıldığı görüyoruz. Çeşitli merkezlere Kur'ân muallimlerinin gönderilmesi, tefsir muallimlerinin gönderilmesi gibi hizmetlerin gündemde bulunduğunu biliyoruz. Ancak ne zaman ki Hz. Osman dönemi gelmiş, İslâm fetihleri genişlemiş, Azerbaycan bölgesinde

İranlı ve Iraklı askerlerin Kur'ân-ı Kerîm tilâvetinde aralarında meydana gelen anlaşmazlık, belki daha çok şive ve lehçe farkından doğan değişik okuyuşlar, ihtilafa ve neredeyse fitne noktasına ulaşmış, olaydan haberdar olan Hz. Osman Kur'ân-ı Kerîm'in nüshalarının çoğaltılmasını, hilafet makamınca çoğaltılacak bu mushafların bellibaşlı İslâm merkezlerine gönderilmesini kararlaştırmıştır. Hz. Osman, bu işi yapmak üzere Kur'ân-ı Kerîm'in iki kapak arasına alınması çalışmasında esas vazifeyi deruhte eden Zeyd b. Sâbit'in de içinde bulunduğu bir heyet teşkil etmiştir. Dikkatli bir çalışma sonunda heyet Kur'ân nüshalarını çoğaltma işini tamamlamış, istinsah ettiği 5-6 veya 7 nüshayı halifeye teslim etmiştir. Çoğaltılan bu nüshaların biri Medine'de alikonularak diğerleri bellibaşlı İslâm merkezleri olan Şam, Mekke, Kûfe, Basra gibi yerlere gönderilmiş, böylece ümmetin bu konudaki huzuru teminat altına alınmıştır. Bu Kur'ân nüshaları, asırlarca ve günümüze kadar İslâm ümmetinin huzur kaynağı olmuştur. Onun her nesilde ve her müslüman toplumda binlerce hâfiz tarafından ezberlenmiş olması ayrı bir saadet vesilesidir.

Saygıdeğer misafirler, bu tarihi bilgileri arzettikten sonra geride bıraktığımız bir yıl içerisinde gerek Türk, gerek dünya efkâr-ı umumiye meşgul eden iki müessif olayı sizlere hatırlatmak istiyorum. Bunlardan birisi yerli, diğeri yabancı yapımdır.

Yerli olanda Kur'ân-ı Kerîm'in ilk nüshasının yakıldığı iddia edilmek suretiyle ve onu yakanın da Medine valisi Mervân olduğu ileri sürülerek, Hz. Osman'ın çoğalttığı nüshalarla ilk nüsha arasında bazı farklılıkların olduğu ortaya konmak istenmiş, bu suretle Hz. Ebû Bekir zamanında iki kapak arasına alınan mushafla, daha sonra Hz. Osman zamanında çoğaltılan nüshalar arasında farklılıkların bulunduğu görüşü ileri sürülmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken de konu ile ilgili bir rivayete dayanılmıştır. Bu rivayet İbn Ebî Dâvud'un Kitâb'ül-mesâfih adlı eserinde yer almaktadır. Bu rivayete göre Mervân, Hz. Ebû Bekir'den Hz. Ömer'e, onun vefatından sonra kızı ve Hz. Peygamber'in eşi Hz. Hafsa'ya intikal eden nüshayı, Hafsa validemizin vefatından sonra celbetmiş ve yakmıştır. Gerekçe olarak da “ne olur, ne olmaz, belki ileride bir fitne çıkar” demiş. Hemen belirtelim ki, İbn Ebî Dâvud muteber bir muhaddis değildir. Sözü edilen kitabı kaldırıp atacağımız bir eser de değildir. Pekçok konularda bize ışık tutan bir eserdir. Ancak bilhassa Kur'ân-ı Kerîm hakkında ve böylesine ciddî bir konuda sahîh hiçbir hadis kaynağında yer almayan böyle bir rivayetle, böylesince ciddi bir meselede karara varmamız imkansızdır. Çünkü bu zât hakkında âlimlerin değerlendirmeleri şöyledir:

Meşhur muhaddis Dârekutnî “Güvenilir bir adamdır. Ama hadis konusunda çok hataları vardır” demiştir.

Bizzat babası Sünen sahibi Ebû Dâvud ise onun hakkında “Oğlum Abdullah yalancıdır” der. Ağır bir iddia, ama babasına ait.

Diğer bazı müellifler de “Onun hakkında söyleneceği babası söylemiştir” derler. Demek ki bir yüce kitap hakkında bir nüsha yakıldı mı, yakılmadı mı konusunda bir karar vermek, bir kanaate sahip olmak için İbn Ebî Dâvud'a güveneceğiz ve bununla karar vereceğiz, bu mümkün değildir.

Burada bir başka noktaya daha dikkatinizi çekmek istiyorum. Kur'ân-ı Kerîm'in iki

kapak arasına alma çalışmasını yapan sahâbî, Zeyd b. Sâbit'tir. Zeyd b. Sâbit esir müşriklerden okuma-yazmayı öğrenen çocuklar arasındadır. Kültürlü, âlim sahâbilerdendir. Çeşitli meziyetleri sebebiyle ilk halife Hz. Ebû Bekir tarafından bu vazifeye tanzif edilmiştir ve aynı sahâbî nüshaların çoğaltılması çalışmasında da heyetin içindedir. Bir sahâbî düşününüz ki, Hz. Ebu Bekir ona itimat ediyor, Hz. Ömer ona itimat ediyor, herkes ona itimat ediyor, ama imanı o kadar zayıf ki, içinde bulunduğu bir heyet tarafından Kur'ân tahrif ediliyor da sesini çıkarmıyor. Bu muhaldir, bunu düşünemeyiz. Yani Kur'ân tahrif ediliyor, bunu örtmek için de zamanın bir idarecisi asıl nüshayı yakıyor? Bu mümkün değildir.

Gerek Türk, gerekse dünya efkâr-ı umumiyesini meşgul eden diğer konuya gelince bu, İngiltere'de yayımlanan bir kitapla, Selman Rüşti'nün kitabı ile ilgilidir. Bu kitap elimize geçmedi, ama birkaç sayfası eline geçen bir arkadaşımızdan öğrendiğime göre Hz. Peygamber'e, onun aile hayatına, şahsî hayatına yapılan tecavüzler yanında, vahiy müessesesine ve Kur'ân-ı Kerim'in esas kaynağına saldırılar sözkonusudur.

Önce konu ile ilgili olarak Sahih-i Buhârî'de yer alan bilgiyi arz edeyim: Hz. Peygamber (s.a.s) Kâbe'de bir gün Necm sûresini tilavet buyurmuş ve tabiatıyla sûrede bulunan "*Ey inkarcılar, Lât, Uzzâ ve bundan başka üçüncüleri olan Menât'ın ne olduğunu söyley misiniz?*" mealindeki âyet-i kerimeleri de tilavet etmiş. Sûre tamamlanınca orada bulunan herkes secdeye kapanmış, müşrikler de secde etmişlerdir. Çünkü âyet-i kerimemin sonunda secde emri mevcuttur. Şunu hemen belirtiyim, burada geçen Lât, Uzzâ ve Menât, müşriklerin taptığı putlardır. Garânik dediğimiz kuğulardır. Kur'ân-ı Kerim'de bunlar zikredildiği içindir ki, sûrenin sonunda müşrikler de secde etmişlerdir.

Ama geliniz görünüz ki sahih hadis kaynaklarında bulunmayan ve değişik tarihlerle bize ulaşan bir habere göre Hz. Peygamber bu âyetleri okuduktan sonra şu cümleleri de okumuştur: "Onlar yüce kuğulardır ve umulur ki şefaât ederler bize." Hz. Peygamber güya sûre-i celîlede âyet olarak ve şeytanın telkiniyle bu sözleri de okumuştur. Ve bunun içindir ki müşrikler secde etmişlerdir. Sonra ne olmuş? Güya Cebrâil gelip Hz. Peygamber'i uyarmış, böylece Hz. Peygamber de bu sözleri Şeytan'ın yanılmasıyla âyet diye okuduğunun farkına varmış.

Dünya kamuoyunu ve de müslüman milletimizi rahatsız eden bu iddianın dayanakları ile ilgili bir iki kesit nakletmek istiyorum. Tabii ki bu rivayet hakkında yapacağımız ilk iş, onun doğruluğu veya yanlışlığını araştırmaktır. Rivayetin senedinde yer alan halkaları incelemektir. Ben de bunu yaptım ve bu rivayetlerden ikisini inceledim, üçüncüye gerek görmedim. Bunlardan birinin senedinde hicrî 146 yılında vefat eden Muhammed b. Sâib el-Kelbî var. Bunun hakkında hadis münekkidlerinden Leys b. Ebî Süleyman ve Mu'temir b. Süleyman "Kûfe'de iki yalancı vardır. Bunlardan birisi Kelbî'dir" diyorlar. Meşhur muhaddis Yahyâ b. Maîn de "Hiçbir değeri yoktur" diyor. Sünen sahibi Nesâî "Onun hadisi yazılmaz" diyor. Hâkim de "Ebû Sâlih'ten birçok uydurma hadisler rivayetiyle meşhur olduğuna" işaret ediyor. Bunlar, hakkında söylenenlerden bazıları. Ama ittifak noktası şu ki, bir senette Muhammed b. Sâid el Kelbî varsa o iş bitmiştir. Onun üzerinde durulmaz. Yeter ki bir başka sahih rivayetle o haber bize nakledilmiş olsun.

Ve yine bu haberin bir başka rivayet zincirinde Ebû Ma'sher Necih b. Abdirrahman var. Nasr b. Tarîf bu kişi hakkında şöyle diyor: "Yerde, gökte olanların en yalancısı." Biraz mübalağalı bir ifade. Ama böyle diyor. Ahmed b. Hanbel de benzer şeyler söylüyor. İbn Maîn, İmam Buhârî, Nesâî, Ebu Davud gibi otoritelerin söyledikleri de hep aleyhinde.

Demek ki dünya kamuoyunu meşgul eden iddia, böylesine çürük bir temele dayanmakta, yüce Kur'an'ımıza gölge düşürecek hiçbir değere sahip bulunmamaktadır.

Şimdi kısaca, yazılı olarak ve mushaflar halinde bize ulaşmış olan Kur'an'ın imlâsı üzerinde durmak istiyorum:

Hız. Osman'ın teksir ettiği mushafların bir resm-i hattı var. İmlâ kaideleri var. Ancak bu nüshalardaki imlâ hususiyetleriyle memleketimizde ve bazı İslâm ülkelerinde basılmakta olan mushafların imlâsı arasında manayı, maksadı ve okuyuşu değiştirmese de birtakım farklılıklar mevcut. Arapçayı bilmeyen ve bilgisi yeterli olmayan müslümanların Kur'an okumalarını kolaylaştırmak için bazı imlâ değişiklikleri yapılmış. Bu ve benzeri değişikliklerin câiz olup olmadığı hususu daha ilk asırlardan itibaren de münakaşa edilmiş. İlk asırlarda bu konularda verilen fetvâlar oldukça sert. Ahmed b. Hanbel'in görüşü, böyle bir şeyin haram olduğu yolundadır. Binâenaleyh, bir kelimeyi Hz. Osman'ın nasıl yazdığını biliyor muyuz? Bugün elimizde var mı? Var. Nerede var? İlk nüshalardan biri bizim elimizde, Topkapı Sarayı'nda muhafaza ediyoruz. Muhtemelen Hz. Osman'ın çoğalttığı, teksir ettiği mushaflardan birisi. Ashâb eliyle yazıldığında ise hiç şüphe yok. Bir diğeri Taşkent'te, Tarih Müzesi'nde bulunuyor. Onun da ashâb kaleminden çıktığında şüphe yok. Hatta onun Topkapı'dakine nisbetle Hz. Osman'ın yazdığı nüshalardan olma ihtimali daha fazla. Bu mushaflar elimizde, günümüzde okuduğumuz Kur'an nüshaları da elimizde. Bunların dışında ilk asırlarda yazılmış başka mushaflar da günümüze ulaşmış. Diğer taraftan ilmî kaynaklar bu ilk mushafların imlâ hususiyetlerini teker teker tespit etmiş. Görüyoruz ki bu ilk mushaflarla günümüzde bizde ve bazı ülkelerde basılanların imlâsı arasında bazı farklılıklar var. Arzettiğim gibi Ahmed b. Hanbel buna karşı koymuş, "haramdır" demiş. İmam Mâlik de "caiz değildir" diye görüş belirtmiş. Ama daha sonraki bazı âlimler bu konuda daha yumuşak görüşler ortaya koymuşlar. Meselâ büyük fakihlerden İzzüddin b. Abdisselâm "caizdir" demiş. İbn-i Haldûn meşhur Mukaddime'sinde "Ashâb yazıyı o kadar biliyordu", diyecek kadar ileri gitmiş. "Bugünkü Arap yazısı daha da müttekâmil hale gelmiştir. Onu gelişen Arap yazısıyla yazmak daha doğrudur" demiştir.

Maksadım, bu münakaşaları ortaya koymak değildir. Benim burada üzerinde durmak istediğim nokta, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tetkik ettiği, Mushaflar İnceleme Kurulu'nun incelediği ve de mühürlediği mushafların meselâ Suudi Arabistan'a, Kuveyt'e, Birleşik Arap Emirlikleri'ne sokulmamasıdır. Bir başka yönü de buralarda basılan mushafların Türk hudutlarından içeriye girememesidir. Çünkü bizde de basımdan önce provalar didik didik inceleniyor, harfine, harekesine, noktasına kadar büyük bir titizlikle duruluyor. Hangisi doğru bu tezlerden? Sert olmamakla birlikte benim tercihim asıl imlânın aynen muhafaza edilmesi yolundadır. Biz çok yanlış yoldayız, imlâyı tahrif etmişiz, gibi katı bir görüşüm de yok. Asıl tezim, bu ikiliğin mutlaka ortadan kaldırıl-

masıdır. Bizim mushaflarımız oralara girsin, onlarınki buraya gelsin. Biz de müslümanız, onlar da, öbürleri de. Tabii ki bu, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ele alacağı bir konudur. "Peki, dokuz sene orada oturdun da, niçin halletmedin bu işi?" diye bir sual vârid olabilir. Hemen ifade edeyim ki bu konu, çok değerli arkadaşlarımla üzerinde durduğumuz ve belli birkaç adım da attığımız işler arasındadır. Nitekim Türkiye Diyanet Vakfı bu maksatla bir Mushaf-ı Şerif yazdırmış ve bu mushaf bastırılmıştır. Meseleyi köklü neticeye ulaştırmaya benim hizmet dönemim yetmemiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın muhterem yetkilileri de burada. Benim temennim, Başkanlıkça işin tedrici bir şekilde ele alınması ve halledilmesidir. İslâm dünyasının hiç olmazsa Kur'ân-ı Kerim'in imlâsında birleşmeleridir. Tercihlerini beğenmesek de, bu bizim Arap dünyasına uyabileceğimiz bir konudur. Bunu yaparsak Hz. Osman'a uymuş oluruz. Yanlış bir iş yapmış olmayız.

Sözlerimi burada noktalarken bu toplantının hepimiz için hayırlı sonuçlar getirmesini niyaz ediyorum, cümlelerinizi saygıyla selamlıyorum.